

Stockholm 15 maj

Naturvårdsverket
106 48 Stockholm

Remissyttrande från Svenska Turistföreningen avseende förslag till föreskrifter och skötselplan för Bästräsk nationalpark

Svenska Turistföreningen har tagit del av förslaget och lämnar remissyttrande enligt nedan.

Ärendet

Sveriges nationalparker ska bidra till att vårt nationella naturarv bevaras. Nationalparkerna har betydelse både som skyddade naturlandskap med höga naturvärden och som besöksmål för den naturintresserade allmänheten.

Enligt § 1 nationalparksförordningen (1987:938) bildas Bästräsk nationalpark på Gotland med följande syfte: ”Bevara ett unikt mosaiklandskap på kalkberggrund med dess hållmarker, alvarmarker, våtmarker, sötvattensmiljöer, skogar och grunda havsmiljöer, samt områdets upplevelsevärden i väsentligen oförändrat skick.”

Syftet ska uppnås genom att:

- Inte tillåta exploatering av eller skadegörelse på mark och vegetation,
- Förhindra störning av djurlivet och av upplevelsevärden,
- Genomföra ändamålsenlig skötsel för att bevara och utveckla områdets naturvärden,
- Genomföra lämpliga åtgärder för att underlätta allmänhetens tillgång till nationalparkens upplevelsevärden.

De två första punkterna uppnås i första hand genom införande av regleringar i form av föreskrifter, medan de två senare främst uppnås genom skötsel som genomförs i enlighet med nationalparkens skötselplan.

STF har getts möjlighet att uttala sig med anledning av framtaget förslag till föreskrifter och skötselplan för området. Enligt STFs riktlinjer som fastslogs av riksstämman 2020 anser föreningen att nationalparker utgör en bra förvaltningsform för att bevara värdefull natur och stimulera till friluftsliv och turism. Fler naturområden bör därför göras till nationalparker, särskilt i fjällen och kustlandskapen. Vid inrättande av nationalparker ska stor hänsyn tas till friluftslivets behov, både vad gäller olika former av tillrättaläggande och möjligheten att uppleva orörd natur.

STFs mening gällande föreslagna föreskrifter

STF är positiv till inrättandet av Bästeträsk nationalpark och finner att de föreslagna föreskrifterna till övervägande del uppfyller nationalparkens uttalade syften.

STF vill framföra följande:

- Det är STFs mening att det som föreslås i de delar av föreskrifterna som reglerar inskränkningar i rätten att använda mark- eller vattenområden får anses rimliga för att uppnå syftet med skyddet av området.
- Det är också STFs mening att det som föreskrivs i avsnittet om rätten att färdas och vistas i nationalparken får anses rimligt. STF delar Naturvårdsverkets mening om att föreskrifterna har begränsade konsekvenser för föreningar som bedriver verksamhet i området. De regleringar som föreslås gälla i nationalparken gagnar i de allra flesta fall upplevelsevärdena för besökarna i nationalparken.
- Flertalet av de föreslagna lokala trafikföreskrifter som lyfts i föreskrifterna reglerar biltrafiken till nationalparken som redan idag under perioder på året är omfattande. STF vill här lyfta att Naturvårdsverket i arbetet med inrättandet av nationalparken också verkar för möjligheten att se över möjligheterna till utvecklad kollektivtrafik till och från nationalparken. Det skulle underlätta trafiksituationen lokalt, och kollektiva färdmedel är ett miljömässigt bättre alternativ än att besökarna tar egen bil.
- STF menar att det är positivt att inget förbud finns mot kommersiell verksamhet och att tillståndsplikt för grupper – av kommersiell eller ideell natur – gäller först för aktiviteter med fler än 100 deltagare.

STFs mening gällande föreslagen skötselplan

Det är STFs uppfattning att skötselplanen är ovanligt vagt preciserad. Planen har mer karaktären av en önskelista än en fullgod redogörelse av faktiska förutsättningar vad gäller naturtyper, upplevelsevärden och friluftsanordningar samt hur dessa ska skötas över tid. I förordet till remitterad skötselplan står att: "Som komplement till skötselplanen bör förvaltaren ta fram en plan som anger vilka konkreta åtgärder som ska genomföras under de kommande åren för att uppnå

nationalparkens syfte och de målsättningar som anges i skötselplanen.” Det är STF:s mening att det är svårt att lämna annat än generella synpunkter på skötseln av området innan en sådan mer detaljerad plan finns på plats.

Avsaknad av resurser får stora konsekvenser

STF är mycket kritiska till att regeringen kraftigt skurit ned anslagen till skötsel av statliga naturreservat och nationalparker. Trots att mer medel föreslagits i regeringens budgetproposition för 2025, visar våra beräkningar att finansieringen per skyddat område har minskat med 43 procent jämfört med 2018.

Länsstyrelsernas skötsel av skyddade områden nationellt är därmed mycket ansträngd och detta riskerar att leda till permanenta skador på naturen samt till att färre människor kan välkomnas ut i områdena. Fler av de brister som STF identifierat i den föreslagna skötselplanen för Bästeträsk nationalpark skulle kunna härledas till bristande resurser för att kunna säkerställa basal friluftsinfrastruktur i nationalparken, såsom leder, entréer, besökscentrum, toaletter och rastplatser. Det gör att STF befarar att det sänkta statliga skötselanslaget påverkar nationalparken redan innan ett formellt beslut om ett inrättande av nationalpark har tagits.

I skötselplanen anges de sju upplevelsevärden som är prioriterade att bevara och underlätta för besökare att ta del av. Dessa är:

- Mosaiklandskapet
- Hällmarkerna
- Havet
- Vattnets väg genom landskapet
- Tidsperspektiv i naturen
- Människan och landskapet
- Lugnet i naturen

Det är STF:s mening att dessa upplevelsevärden är väl valda, och det är sannolikt att området, när det är nationalpark, kommer att locka fler besökare med utgångspunkt i dessa än vad som är fallet idag. Målen kopplade till upplevelsevärdena – oftast formulerade i termer av tillgängliggörande via fysiskt tillrättaläggande eller information – får anses adekvata. Redan här bör noteras att det är av yttersta vikt att förvaltningen av området har de resurser som krävs för att sköta och utveckla området.

STF noterar att nationalparksområdet visserligen är sammanhängande men att området, som det ser ut enligt förslaget, också innehåller luckor och skulle ha kunnat vara mer omfattande sett till arealen. STF vill här understryka vikten av att fortsätta försök görs att förvärva mer mark att addera till befintlig areal när möjligheter så ges.

Vad gäller information om området som besöksmål anser STF att en nationalpark – som åtnjuter det starkaste naturskyddet som finns i Sverige och som representerar unik och storslagen natur – ska vara en förebild för andra naturområden. I föreliggande förslag till skötselplan återfinns ett antal entréer till parken med enklare information för besökaren att ta del av. STF saknar dock konkretiserade planer på ett tydligt utpekat nationalparkscentrum, t ex ett naturum, där möjlighet finns att inhämta information om nationalparken och där det finns viktig friluftsinfrastruktur som toaletter och servering samt guider och annan servicepersonal. Saknas i sammanhanget gör också en ordentlig parkering med möjlighet att även ställa husbilar och husvagnar. Det är STF:s mening att det vore önskvärt att skriva in behovet av ett nationalparkscentrum i skötselplanen, om inte annat som ett (långsiktigt) mål. Saknas gör också angränsande resonemang om potentiell zonerings eller motsvarande för att på bästa sätt kanalisera besökare, liksom resonemang kring användandet av besökarundersökningar för att följa upp skötselåtgärder och för att samla in värdefull kunskap om besökarnas upplevelser i nationalparken.

I bilaga 3 till skötselplanen finns vandringsleder och nationalparksentréer inritade på en karta över den föreslagna nationalparken. Det går inte att utifrån denna översiktskarta avgöra om de planerade lederna är optimalt dragna eller om entréerna har bästa möjliga placering. Delvis är det beroende av vilka områden som ska betas och vilka som ska lämnas obetade, något som inte har preciserats än. Det är vidare av stor vikt att åtminstone några vandringsleder blir utformade så att även rörelsehindrade lätt kan sig fram, liksom för familjer med barn i barnvagn. Viktigt är också en fungerande hantering av sopor och toaletter längs de planerade vandringslederna, samt lämpligt utformade rastplatser för en positiv friluftsupplevelse och minskat slitage på området. Friluftsföreningar som STF, med stor kunskap om friluftsutövarens behov och önskemål, kan med fördel involveras i skötseln av nationalparken. STF:s lokalavdelning på Gotland bistår gärna i länsstyrelsens arbete med att tillgängliggöra nationalparken, t ex i frågan om entréer och i den möjliga utökningen av leder i nationalparken efter parkens invigning, såsom beskrivet i bilaga 3 Entréer och leder.

STF vill slutligen understryka vikten av att förvaltaren ska verka för allmänna och tillgänglighetsanpassade kommunikationer till nationalparken, på så vis kan området tillgängliggöras också för mindre resursstarka personer. Åtminstone några entréer måste ligga så till att de kan nås via kollektiva färdmedel.

I framtagandet av detta remissvar har värdefulla synpunkter inkommit från STF:s lokalavdelning på Gotland. Dessa har inkluderats i STF:s yttrande.

Om Svenska Turistföreningen

STF grundades 1885 som en ideell förening med syfte att främja natur- och kulturturism i Sverige. Sedan dess har föreningen växt till cirka 200 000 medlemmar. STF får människor att upptäcka Sverige. Vi inspirerar till resande, aktiviteter och såväl stora som små äventyr som ger unika natur- och kulturupplevelser runtom i Sverige. Vi vill också vara ett naturligt val för alla som vill engagera sig i och medverka till att fler får möjligheter till upplevelser som utgår från natur och kultur.

För att människor ska kunna resa och uppleva arbetar vi med såväl kunskaps- och informationsspridning som påverkansarbete. Kunskap handlar om att tillgängliggöra, och tillgängliggöra Sverige är precis det som STF vill åstadkomma. Hållbarhet är centralt i allt vi gör och ett av våra övergripande mål är ett Sverige där det är enkelt och inspirerande att turista hållbart.

En viktig förutsättning för att kunna upptäcka Sverige är att det finns boenden runt om i hela landet. STF driver därför, i egen regi och tillsammans med anslutna boenden, cirka 250 vandrarhem, hotell, fjällstationer och fjällstugor från söder till norr, från lägen mitt i city till väglöst land. Runt 60 lokalavdelningar anordnar en mängd lokala aktiviteter och internationellt samarbetar STF med ERA, European Ramblers Association. STF ger ut medlemstidningen Turist.

Maria Ros Hjelm
Generalsekreterare och vd
Svenska Turistföreningen

Pia Jönsson Rajgård
Ordförande
Svenska Turistföreningen